

Del 2 av: Aas Prestegjeld i 1743

NIKOLAI BJØRNEBY

Underdanig besvarelse paa de af den høye øvrighed tilsendte 43 poster, betreffende dette stifts situation og andre omstændigheder, for saavidt

AAS PRÆSTEGJELD
er vedkommendes.

18. Indvaanernes egenskaber i dette præstegjeld, differerer icke, saa vit jeg begriber, fra omkringboende naboers i nogen merkelig grad, enten af got eller ont. Blant de kiendelige gode egenskaber kand regnes fredsommelighed og afskye for klammerie, slagsmaal /: saavit den største mengde angaar:/. J de onde egenskaber observeris mere finesse end grovhed. Paa mange andre steder i landet merkis mere lyst, inclination og habilitè til adsckillige nyttige handvercker og konster end her. Jcke des mindre sees dog nu flere exemplar, end tilforn, af unge folck, som applicerer sig til smede, snedker, salmager og andre professioner, og eendeel de samme hos ordentlige mes-tere i Christiania lærer.

Det synes ogsaa, at paa nogle faa aars tid incinationen til agerdyrckningens forbedring er bleven større, end tilforn.

J henseende til antallet af mennescker i dette præstegjæld, da effter den for kort tid siden indhentede gandske tilforladelige beregning og underretning, er befunden, at med børn og alle andre slags aldere visseligen her findes 2368 siæler.

Tallet paa de fødte var:
1741 85
1742 50
1743 72

Paa de døde:
1741 121
1742 167
1743 83

19. Om denne post er det mig gandscke umueligt at giffve nogen forcklaring, som vel best kand becommes af Det kongelige generalforstamt, der haver ladet alle skouvene besigte og opmaale.

20. Trende øer eller holmer findes her i præstegjeldet. Den 1te er Haaøen, mesten høy og rund til mitten, klippig og biergig overalt, undtagen nogle smaa sletter, blant klip- perne, hvor nogen liden ager og eng findes. Den beboes af en husmand. Kand i lengden udgjøre een stor ½ miil og i den hele circumference ungefer 1½ ditto.

Den 2^{den} er Kaholmen, en liden øe, i lengden neppe 300 og i bredden ungefer 150 skrit, den er lutter steen og bierg, beboes ligeledes af en husmand.

Den 3de er Bergholmen, som svarer til sit navn, og er af same beskaffenhed, som den forige, dog ungefer 400 skrit lang og 80 breed, beboes af ingen.

Ved disse 3de øer eller holmer findes ellers icke noget betydeligt. Thi Kaholmen beboes allene for den liden næring, som kand falde ved søefarende folck, der paa deres reyse till eller fra Christiania i paakommende storm eller modvind der kand tage hafn. Bergholmen synes at være til ingen nytte, efftersom derpaa findes de blotte berg. Men Haaøen er begroed hist og her med temmelig skoug af den almindelige sort, saasom grand og fyre, hvoraf eieren kand hugge og drive last til de kongelige skatters og rettigheders betaling. Meget viidere strekker neppe den fordeel, mand sig deraf aarligen kand giøre.

21. Flere fiorder, som har nogen communication og sammenstødelse med Aas præstegjeld, findes icke, end Drøbachs eller Christianiæfiorden paa den vestre kant af dette land, og Bondefiorden. Den første løber ud fra Christiania og udbreder sig til den aabne Nordsøe, ved Ferder. Den anden gaar ligeledes fra Christiania og endes i den smale bugt, Baanden kaldet, udj Froëns sogn, som ovenmelt er.

Ellers er her ingen fiorder eller viiger af den beskaffenhed at mand naturligen nogen oversvømmelse af dem kunde befrøgte, thi ved de fleste strandbredder og landets sider er gemeenligen faste bierge og høyt land.

22. J dette præstegjeld findes ingen store strømme eller aar, men vel nogle temmelige bekker, *exempli gratia* ved Froën, Siverud, Hohlstad, Bach, Kraasser etc. Hvorved de herværende faae saug- og qvernebruger drives. Fisk veed

mand icke at nogen af dem giver, langt mindre, enten ere de, eller kand blive navigable.

23. De privilegerede sauger ere Braate, Houbroe, 4de og 5te Soelberg, hvis quantum slotzfogden veed. Froëns saug bleff 1739 veed een stor vandfloed udtagen og siden icke er opbygget. De uprivilegerede er Kraasser, Kroër og Dylterud. Paa enhver af disse kand i det høyeste skieres aarlig 2 til 300 enskiæringsbord.

24. Ingen stoere fosser, men alle brugene i dette præstegjeld drives ickun af flombekker, undtagen Froëns qvernebrug, som mest alle aar haver stændigt vand, som udløber af Aarungen.

25. De søer eller vande, som findes i dette præstegjeld, ere a. Aarungen, som i lengden er 1 god fierding, og i bredden ungefer 1 par rifleskud, men sommesteder meget smalere. Derudj fiskes undertiden lidt giedder, aborner og mort. For 14 à 16 aar siden ere og skionne og store brasen, derudj fangne. Men siden, uagtet all efftersøgning og fliid, icke ere fornumne.

b. Østensiøevandet kand være en god fierding i sin heele circumference, giver ogsaa giedder, som føres til Christiania og selges.

c. Et lidet kiær findes ved gaarden Asckehoug i Nordbye sogn, hvor smaa brasen eller fliirer kand fiskes.

d. Giøldsøen ligger egentlig i Oppegaard's annex, dog grendser nogenledes til Nøstved i Nordbye sogn, der falder skionne giedder, samme vand er og temmelig stort.

26. [Fiskevær]. Her er intet, som saa kand egentlig kaldes.

27. Ei heller nogen merckværdige kilder.

28. Her findes vel nogle moser eller moratser, saasom Aasmoesen, Trejdermoesen og Tjerudmoesen. Men om nogen af dem, særdeles den største, som kaldes Aasmoesen kunde ved igiennemskaarne vandrender giøres tørre, og blive tienlige til ager eller eng, synes ickun liden apparence till, da den bekostning som derpaa vilde gaae neppe ved den derafflydende nytte i lang tiid kunde ersettes.

29. Bierge og klipper findes alle vegne nock af i dette præstegjeld, men ingen haver noget remarquable ved sig, saa vit til dato er bekiendt.

30. Synderlige curiositeter veed ieg ecke i dette præstegjeld findes, uden effterfølgende maaskee saadant navn kunde fortiene.

1. At ved gaarden Froën er for 4 à 5 aar siden i en høy bakke, som af et vandløb var bleven udskaaren, fundet henved 50 alen i jorden nogle store been af een hvalfisk, som vare saa formødrede og igiennemtærede, at de effter anseende kunde giettes der i mange hundrede ja maaske, mere, end 1000 aar der at have ligget.

2. Er i Baandefiorden ved en gaard Haslem kaldet, for 14 eller flere aar siden, en død hvalfisk dreven til land, som kunde synes rart, effterdj fiorden der er ikke meget bred, og indknibes mellem 2de land, og som ovenmelt er, haver sit udløb fra Christiania, og altsaa i det mindste paa den sted er over 11 à 12 miil fra det aabenbare haff.
3. Er for 4 à 5 aar siden, saa-

vit ieg kand erindre, om sommeren seet en mechtig stoer søorm, eller deslige hafmonstrum i Drøbachsfiorden ved Storskiæret.

4. Findes i Aas sogn nogle saadane af mennescker opkastede store jordhøyer, hvor formodentlig gamle hedenske begravelser haver været. Men den største af dem ved gaarden Houg, haver een saa apteret stor og tilhuggen steen ovenpaa sin spidse, som maaskee antiqvarii vilde uden tviffl antage for et hedenske alter eller offeringssted.

31. Tvende hafne findes kun i dette præstegjeld, begge ved Drøbacksfjorden. Den ene er Kaholmen den anden Huswig, hvoraf den første er den tryggeste.

32. Drøbach er, som bekiendt, det eneste ladested i dette præstegjeld, hvor ogsaa tolderen over Sands toldsted boer tillige med controlleur og visiteur. Samme sted ligger mit imellem Christiania og Moss, nemlig 3 miil fra hver af dem.

33. Ingen kongelige slotte eller andre publique bygninger er i denne egn.

34. 35. Dette præstegjeld ligger i Folloug fogderie, hvis sorenskriver og her i kaldet er boendes.

36. 37. [Stiftstillhøerighet, verdslig og geistlig]. Over disse tvende poster kand af mig ingen forcklaring giøres.

38. Jntet af dette præstegjeld henhører til noget grevskab eller baronie, jcke heller findes her nogen herregaard. Om Froënsgaard, som tillige med en hob andre gaarder runt omkring den, eyes af oberstlieutenant Hans Colbiørnsen, boendes paa

Fridrichshald, kand kaldes en proprietairgaard, drister ieg mig icke for vist at sige.

39. J dette præstegjeld ere 4 kircker, nemlig Aas hovedkircke, som er muret, og uden tvil nogle 100de aar gammel, og de 3de annexkirker, Froën, Nordbye og Kroër, alle af træ bygget.

40. Her i præstegjeldet findes ingen gamle kongebreve eller deslige.

41. Foruden det, som i den 30te articul allerede er anført veed ieg icke, at nogenslags antiquiteter j dette præstegjeld kand findes.

42. J dette præstegjeld saavel som i det hele fogderie tales temmelig reent og got norsk, dog falder blant gemeene mand terminationen i adskillige ord noget ligt til svensk, saasom det mest gaar ud paa a, *exempli gratia*: kona, kirka, kua, mærra, katta etc. J danske øren skurrer det noget, naar mand hører bønderne sige: Effta i steden for afften, bickia i steden for hund, hue i seden for hoved, lua i steden for hue. J bondesproget falder ogsaa besynderlige contractioner, saasom læll isteden for alligevel, læi isteden for leylighed, haat ieg vill! i steden for: ach! hvor gierne ieg vill! o.s.f.

43. De nogenledes paa mange andre steder usædvanlige nomina propria, som her i egnen ere gangbare. J blant dem ere effterfølgende

a. MANDSNAFNE: Asgout, Asbiørn, Biødne, Find, Gunnuld, Jngemar, Jøruld, Kiøstol, Gielloug, Raajer, Trøg, Urian eller Ørjen, Unuld, /Sigbiørn/.
b. QVINDFOLCKNAFNE: Agar, Adriane, Aaste, Ambjør, Brønild /:som og bruges til

mands navn:/Benete, Botil, Dina, Dordi, Ferdinanze, Florentina, Groe, Giescke, Maricken, Magnild, Olia, /Røyen/, Signe, Thora, Ulvild, Rasvild, Viborg.

Saaledes effter beste skionne, og indhentet beretning af andre mere kyndige i denne egn, over enhver post især, at være given sand og paalidelig foklaring.

Testerer
Thomas Wegner

Forklaringer:

apparence till: utsikter til

brasen: fisken brasme

contractioner: sammen-
trekninger

circumference: omkrets

fierding: en fjerdedels
gammel mil

habilitè: ferdighet

Haslem: Haslum, gård
langs Bunneffjorden nord
i Frogn

Houbroe: Haugbro, nord-
øst i Ås, på grensen til
Oppegård

fliier: flire, liten fisk som
ligner brasme

inclination: tilbøyelighet

miil: tidlig på 1700-tal-
let 30.000 danske fot =
9,4 km

senere på 1700-tallet
36.000 danske fot = 11,3
km

rifleskud: rifleskud eller
musketskud ble på 1700-
tallet regnet til ca 300
meter